

Sygn. akt II CSKP 361/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)
SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)
SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa P. B.
przeciwko Gminie Miejskiej W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 3 lutego 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 5 grudnia 2019 r., sygn. akt I AGa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację pozwanej Gminy Miejskiej W. wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego z 14 czerwca 2019 r., którym Sąd ten zasądził od pozwanej na rzecz powoda P. B. kwotę 83 947,50 zł z odsetkami.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Strony łączyła umowa nr [...] z 18 lipca 2017 r., której przedmiotem było wykonanie przez powoda dokumentacji technicznej na przebudowę i adaptację budynku dworca [...] w W. wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego. Strony określiły wysokość wynagrodzenia powoda na 119 925 zł brutto. Zgodnie z § 6 umowy do obowiązków przyjmującego zamówienie (powoda) należało m.in. wykonanie i przekazanie przedmiotu umowy zgodnie z dokumentacją przetargową, zasadami wiedzy technicznej, obowiązującymi warunkami technicznymi wykonania i odbioru dokumentacji w zakresie zgodnym z Polskimi Normami i Normami Branżowymi. Ponadto w § 9 umowy strony określiły, w jakich sytuacjach możliwe jest odstąpienie od umowy. Do umowy sporządzone zostały dwa aneksy: z 23 maja 2018 r. i z 20 lipca 2018 r., którymi przedłużono termin wykonania zamówienia. Integralną częścią umowy była specyfikacja istotnych warunków zamówienia, określająca m.in., że do obowiązków wykonawcy należą wszelkie prace przygotowawcze i pomocnicze związane z prawidłowym opracowaniem projektu, wyszczególnione w treści umowy.

Pozwany 14 czerwca 2018 r. złożył wniosek do Starosty [...] o pozwolenie na rozbiórkę istniejącego budynku dworca autobusowego wraz z odbudową dworca i budową budynku handlowo-usługowego oraz budową towarzyszącej infrastruktury technicznej. Z kolei 31 sierpnia 2018 r. strony sporządziły protokół odbioru dokumentacji projektowej, w którym nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości. Powód wystawił fakturę nr [...] na kwotę 111 530,25 zł oraz fakturę korygującą nr [...] na kwotę 83 947,50 zł.

Z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta W. wynikało, iż na obszarze objętym planem występują zarówno tereny i obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, jak i strefy ochrony konserwatorskiej. Pozwany, wobec braku w sporządzonej przez powoda dokumentacji pozwolenia na prowadzenie przedmiotowej inwestycji wydanego przez konserwatora zabytków, wystąpił o takie pozwolenie. Postanowieniem z 6 września 2018 r. [...] Wojewódzki Konserwator Zabytków Delegatura w Ł. odmówił uzgodnienia w zakresie ochrony

zabytków decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę istniejącego dworca autobusowego wraz z odbudową dworca i budową budynku handlowo-usługowego oraz budową towarzyszącej infrastruktury technicznej, wskazując, że na terenie objętym inwestycją znajdują się zabytki archeologiczne (stanowisko archeologiczne) - ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza oraz osada z okresu nowożytnego, ujęte w wojewódzkiej ewidencji [...] Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Natomiast art. 22 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 710 ze zm., dalej: u.o.z.o.z.) stanowi, że w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Ponieważ z załączonego do wniosku projektu budowlanego wynikało, że z realizacją przedmiotowej inwestycji wiązą się roboty ziemne, dlatego w celu zapobieżenia zagrożeniom mogącym spowodować bezpowrotne zniszczenie zabytków archeologicznych należy przeprowadzić badania archeologiczne. Postanowieniem z 24 września 2018 r. Starosta [...] zobowiązał pozwanego do przeprowadzenia badań archeologicznych zgodnie z u.o.z.o.z. i określenia w projekcie budowlanym, na podstawie wyników badań archeologicznych, sposobu spełnienia wymagań w zakresie ochrony obiektów objętych ochroną konserwatorską. Badania archeologiczne zostały przeprowadzone przez pozwanego.

Pismem z 28 grudnia 2018 r. pozwany zwrócił się do powoda o opracowanie koncepcji, a następnie projektu pozwalającego na uzyskanie pozwolenia na budowę. Powód 7 stycznia 2019 r. wezwał pozwaną gminę do zapłaty kwoty 83 947,50 zł. W odpowiedzi na wezwanie pozwany wskazał, że konieczne było zwrócenie się do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o uzyskanie uzgodnienia i przeprowadzenie badań archeologicznych. Jak wskazał pozwany, badania archeologiczne zostały wykonane, a w ich wyniku konieczne stało się przeprojektowanie złożonej dokumentacji. Powód jednak nie podjął żadnych działań w tym kierunku i nie dostarczył we wskazanym dodatkowym terminie poprawionego opracowania. W piśmie z 24 stycznia 2019 r. pozwany wskazał, że nie uchyla się od zapłaty, jednak żąda uzupełnienia dokumentacji. Pismem z 18 lutego 2019 r. pozwany wezwał powoda do uzupełnienia dokumentacji, a kolejnym pismem z 6 marca 2019 r. odstąpił od umowy zawartej z powodem. Powód uznał

odstąpienie za bezskuteczne. Decyzją z 6 marca 2019 r. Starosta [...] umorzył postępowanie w sprawie wydania pozwolenia na budowę.

Sąd Apelacyjny oparł się na materiale dowodowym uzyskanym w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, uznając, że postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd Okręgowy należało ocenić jako prawidłowe, a Sąd pierwszej instancji nie naruszył zasady swobodnej oceny dowodów. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy nie dopuścił się wadliwej wykładni przepisów, lecz słusznie uznał, że brak podstaw do tego, aby ustalić, iż powód zobowiązany był do wystąpienia o uzgodnienie do konserwatora zabytków w sytuacji, gdy ani w rejestrze zabytków, ani w gminnej ewidencji zabytków, ani w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nie było wskazania, jakie zabytki położone są na terenie inwestycji lub jakie zakazy, nakazy czy ograniczenia wiążą się z ustanowieniem strefy ochronnej. Tym samym nie można było uznać, by dzieło wykonane było z wadą i by pozwany miał podstawę do odstąpienia od umowy.

W skardze kasacyjnej pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Skarżący zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 638 § 1 k.c. w zw. z art. 556 k.c. w zw. z art. 556⁴ § 1 pkt 1 i 3 k.c. przez niezastosowanie, polegające na uznaniu, że dokumentacja na przebudowę i adaptację budynku dworca PKS wykonana przez powoda nie jest dziełem wykonanym z wadą w sytuacji, gdy dokumentacja ta nie została dostosowana przez wykonawcę do uzyskanych wyników badań archeologicznych, przez co niemożliwe było uzyskanie na jej podstawie pozwolenia na budowę, co spowodowało, że dzieło nie ma właściwości, które powinno mieć ze względu na cel oznaczony w umowie oraz wynikający z jego przeznaczenia, a także nie nadaje się do celu, o którym zamawiający dzieło poinformował przyjmującego zamówienie przy zawarciu umowy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie oddalenie skargi oraz zasądzenie od skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Istota sporu sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy wykonana przez powoda dokumentacja projektowa była dotknięta wadą fizyczną. Według powoda dokumentacja ta została wykonana zgodnie z umową z 18 lipca 2017 r., a zatem była wolna od wad fizycznych. Natomiast według pozwanej gminy, skoro dokumentacja ta nie mogła stanowić podstawy do uzyskania pozwolenia na budowę, co zostało stwierdzone decyzjami uprawnionych organów, to nie nadaje się do celu, o którym powód wiedział przy zawarciu umowy. Pozwana gmina była więc uprawniona do odstąpienia od umowy, a roszczenie powoda o zapłatę wynagrodzenia nie jest zasadne. Z kolei Sądy *meriti* skoncentrowały swoje rozważania wokół tego, czy powód mógł i powinien uwzględnić w dokumentacji projektowej znajdujące się na obszarze planowanej inwestycji stanowiska archeologiczne, skoro ani w rejestrze zabytków, ani w gminnej ewidencji zabytków, ani w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nie było żadnych informacji, które wskazywałyby na istnienie na tym terenie tego rodzaju miejsc.

2. Zgodnie z art. 638 § 1 zd. 1 k.c. do odpowiedzialności za wady dzieła stosuje się odpowiednio przepisy o rękojmi przy sprzedaży. Według art. 556¹ § 1 k.c. wada fizyczna polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową. Oznacza to, że dzieło ma wadę fizyczną, jeżeli jest niezgodne z umową. W konsekwencji ustalenie, czy konkretne dzieło jest wadliwe wymaga porównania faktycznych cech (właściwości) dzieła oddanego zamawiającemu przez przyjmującego zamówienie z cechami dzieła określonymi przez strony w zawartej umowie o dzieło.

Zatem rozstrzygnięcie sporu w niniejszej sprawie wymagało od Sądów *meriti*:

1) ustalenia treści umowy z 18 lipca 2017 r. w zakresie cech, jakie miała mieć dokumentacja projektowa sporządzona przez powoda, 2) ustalenia, jakie cechy ma dokumentacja odebrana przez pozwaną gminę (zamawiającego) protokołem odbioru z 31 sierpnia 2018 r., 3) oceny, czy cechy dokumentacji faktycznie odebranej przez pozwaną gminę odpowiadają cechom dokumentacji opisanym w umowie z 18 lipca 2017 r. Z tej perspektywy wyrok Sądu Apelacyjnego jest wadliwy.

Sąd Apelacyjny zaniechał bowiem ustalenia, jakie cechy (właściwości) miała mieć, według umowy stron, dokumentacja projektowa, której wykonanie pozwana gmina powierzyła powodowi. Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje odpowiedzi na pytanie, jaki był w tym zakresie cel i zamiar stron (art. 65 § 2 k.c.). Potencjalnie strony mogły określić właściwości zamówionej dokumentacji projektowej w dwojaki sposób. Powód mógł bowiem zobowiązać się do wykonania dokumentacji, która będzie spełniała wszelkie wymagania, konieczne do osiągnięcia określonego celu, a więc uzyskania pozwolenia na budowę (art. 556¹ § 1 pkt 1 k.c.). W takim wypadku kryterium stosowanym do oceny prawidłowości wykonania (zgodności z umową) dokumentacji byłoby to, czy nadaje się ona do osiągnięcia tego celu. Obiektywna niemożność uzyskania pozwolenia na budowę na podstawie sporządzonej dokumentacji, a więc nieprzydatność dzieła ze względu na uzgodniony przez strony cel, skutkowałaby koniecznością uznania, że dokumentacja ta ma wadę fizyczną. Strony mogły się jednak umówić inaczej, a mianowicie w ten sposób, że powód wykona dokumentację posiadającą określony zespół cech opisany bezpośrednio w umowie lub przez odwołanie się do określonych aktów prawnych (np. przepisów prawa budowlanego), czy innych kryteriów pozaumownych (np. wiedzy technicznej). Wówczas to, czy dzieło zostało wykonane prawidłowo wymagałoby oceny, czy odebrana dokumentacja posiada ten zespół cech ustalonych w umowie w oderwaniu od tego, czy jest wystarczająca do uzyskania pozwolenia na budowę.

Sąd Apelacyjny nie wskazał, który z tych wariantów interpretacyjnych jest trafny, a jedynie stwierdził, że powód w okolicznościach faktycznych sprawy nie był zobowiązany do wystąpienia o uzgodnienie do konserwatora zabytków (k. 24 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Teza ta nie jest jednak powiązana z dokonaną przez Sąd Apelacyjny wykładnią umowy, ale wynika z rozważań dotyczących dochowania przez powoda przy wykonaniu umowy należytej staranności. Wniosek ten nie jest jednak jednoznaczny, bowiem nie jest jasne, czy według Sądu odwoławczego taki obowiązek powoda nie wynikał z umowy, czy też obowiązujące przepisy prawa nie nakładały na powoda takiego obowiązku. Konstatacja taka stałaby jednak w sprzeczności z decyzjami uprawnionych organów administracji, z których wynika, że uzgodnienie projektu z konserwatorem

zabytków było obiektywnie konieczne. Nie chodzi przy tym o to, że Sąd Apelacyjny nie ustalił treści umowy, SIWZ i innych dokumentów określających treść zobowiązania powoda, ale nie dokonał wykładni umowy w celu ustalenia, jakie właściwości - według stron - miała mieć dokumentacja projektowa sporządzona przez powoda.

Z tej przyczyny uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 556¹ § 1 k.c. w zw. z art. 638 k.c., skoro nie sposób ustalić kryteriów, na podstawie których Sądy *meriti* oceniły sporządzoną przez powoda dokumentację projektową jako pozbawioną wad fizycznych.

3. Sąd Najwyższy podkreśla, że odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady rzeczy została oparta na zasadzie ryzyka. Jest to odpowiedzialność bezwzględna (absolutna), której wystarczającą przesłanką faktyczną jest ustalenie, że rzecz wykazuje cechy kwalifikujące ją w danym stosunku prawnym jako rzecz wadliwą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 marca 2010 r., IV CNP 76/09). Odpowiedzialność ta jest oderwana od winy zobowiązanego (wyrok Sądu Najwyższego z 12 marca 2020 r., IV CSK 590/18), co oznacza, że sprzedawca, a także przyjmujący zamówienie (art. 638 k.c.), nie może zwolnić się z odpowiedzialności wykazując, że wada jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności (por. art. 471 k.c.). Odpowiedzialność z tytułu rękojmi jest aktualna nawet wówczas, gdy sprzedawca (przyjmujący zamówienie) nie wiedział o wadzie i nie mógł się o niej dowiedzieć przy zachowaniu należytej staranności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 maja 1997 r., II CKN 115/97).

Stąd też rozważania obu Sądów odnoszące się do dochowania przez powoda należytej staranności jako okoliczności zwalniającej go z odpowiedzialności są chybione, o ile nie dotyczą należytej staranności ujmowanej jako element treści stosunku zobowiązaniowego. Jeżeli bowiem strony umówiły się w ten sposób, że powód ma obowiązek przy wykonywaniu dokumentacji projektowej dochować należytej staranności w ustaleniu stanu faktycznego i prawnego terenu i obiektów objętych projektem, i ma obowiązek ująć w dokumentacji tylko takie elementy, które uda się ustalić, a pominąć te, których nie da się ustalić przy dochowaniu należytej staranności, to w takim przypadku

kryterium należytej staranności służy ocenie, czy powód wykonał dzieło zgodnie z umową. W takim ujęciu dochowanie należytej staranności może świadczyć o wykonaniu dzieła bez wad fizycznych. Kryterium to nie może natomiast służyć jako przesłanka zwolnienia powoda z odpowiedzialności za stwierdzone wady dzieła. Jeżeli okaże się, że dokumentacja projektowa nie jest zgodna z umową, a więc ma wadę fizyczną w rozumieniu art. 556¹ § 1 k.c., to dochowanie przez powoda należytej staranności przy wykonaniu tej dokumentacji jest obojętne dla jego odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady dzieła.

4. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

A.S.

jw